

Müzikle ölmek, müzikte ölmek

Prof. Dr. Hanefi Özbek

1965'te Sivas'ta doğdu. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi (1991). Van Kapalı Cezaevine tabip olarak atandı (1991). Van Türk Musikî Derneğini kurdu (1993), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümünün kuruluşunda görev aldı (1994). Farmakoloji ve Toksikoloji doktorasının ardından (1998) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesinde göreve başladı (1998). Sağlık Bakanlığına İlaç ve Eczacılık Genel Müdür Yardımcısı olarak geçti (2008). Tıbbi farmakoloji alanında doçent unvanını aldı (2011). Prof. Özbek halen Medipol Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO Müdürü ve Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Türk müziği, birbirinden farklı, hepsi de hayatın içinden olan konuları işlemiştir. Bu durum hem halk müziği hem de sanat müziği için geçerlidir. Dini müzikte Allah (cc), Hz. Peygamber (sav.), Ehl-i Beyt konuları, örneğin Mevlevî ayinleri, Alevî semahları ve Bektaşî nefeslerinde sanatlı bir şekilde işlenmiştir. Bektaşî babası Cemalî Baba'nın (1836-1924) nefesi aşağıdaki gibidir (1):

İmamların katarına katılan
İrfan pazarında varı satılan
Dost didârına çeşmi açılan
Ehl-i ikrâr olup imâna geldi

Kim ki bir mürşidin elin tutmadı
Ehl-i Beyt'e elbet mülhak olmadı
Ademiyyet menziline bulmadı
Bu âlem içre hayvâna geldi

Sakinup aldanma dünyâ varına
Fırsat elde iken koyma yarına
Vücûdunu yakan aşkın nârına
Canlar Tûr olup cânâna geldi

Âdem'in vechini anlatmak için
Hem vechu'llahı bildirmek için
Salât-ı vahdeti kıldırmak için
Cemâlî bu demde bürhâna geldi

Elbette insana duyulan aşk konusu da geniş bir şekilde işlenmiştir. Bu konuda Karacaoğlan'ın eline kim su dökülebilir? (2):

Ala gözlerine kurban olduğum
Say edip aleme bildirme beni

Açıp ak gerdanı durma karşımda
Ecelimden evvel öldürme beni

Dilber at kolların dola boynuma
Ölüm endişesi gelmez aynıma
Bir gece misafir eyle koynuna
Sabah oldu deyu kaldırma beni

Karac(a) oğlan tutma beni el gibi
Akıttım gözümde yaşı sel gibi
Bahçende açılan gonca gül gibi
Dizip al yanağa soldurma beni

Askerlikle ilgili konular mehter müziğininde, kahramanlık türkülerinde ve Köroğluların koçaklamalarında oldukça zengin bir şekilde ele alınmıştır (3):

Çamlıbel erleri girdi sıraya
Bugün yiğitlerin cengi var cengi
Kılıç parlatanlar geldi buraya
Bugün yiğitlerin cengi var cengi

Çarhacılar bu meydana inmeli
Koçyiğitler arap ata binmeli
Nara atıp sağlı sollu dönmeli
Bugün yiğitlerin cengi var cengi

Topuzları savurmalı düşmana
Naralar salmalı girip meydana
Düşmanlar gelmeli burda amana
Bugün yiğitlerin cengi var cengi

Köroğlular der var mı bizim dengimiz
Şimdi belli olur yiğit hangimiz
Üç saat sürmeli bütün hengimiz
Bugün yiğitlerin cengi var cengi

Müzikte işlenen konular yalnız bunlarla sınırlı olmayıp mizahi konular da ele

alınmıştır. Örneğin "Manda yuva yapmış söğüt dalına, yavrusunu sinek kapmış gördün mü?" mısrası ile başlayan türkülerde müzikte mizaha hoş bir örnektir. Yine Neşet Ertaş'ın çalıp söylediği "Kar yağar kar üstüne / Yâr sevmiş yâr üstüne / Varsın sevsin neyleyim / Turp yemiş nar üstüne" türküsü, ayrıca Erzurum yöresinden "Ellerin elçekli gelin / Golların golçaklı gelin / Oğul ben doğurdum / Kedi bacaklı gelin" türküsü de başka bir mizah örneğidir.

TRT repertuarında olup henüz gün yüzüne çıkarılmamış erotik konulu ezgiler de bulunmaktadır. Bazen bir binaya duyulan hayranlık melodilere dökülürken bazen de şehrin bir semti veya şehrin kendisi müziğin konusu olmuştur: Münir Nurettin Selçuk'un nihavent şarkısı "Yok başka yerin lütfü ne yazdan ne de kıştan / Bir tatlı huzur almaya geldik Kalamış'tan" ve aynı makamda "Kandilli yüzerken uykularda / Mehtâbı sürükledik sularında"; Cincüçen Tanrıkorur'un hicaz fantezisi "Kandilli'de eski bahçelerde / Akşam kapanınca perde perde / Bir hâtıra zevki var kederde"; Münir Nurettin Selçuk'un hicaz şarkısı "Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul / Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer / Ömrüm oldukça gönül tahtına keyfince kurul / Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer" bu konu için örnek olarak verilebilir.

Müzikte işlenen başka konular da vardır elbet. Bunlardan belki de en yakıcı olanı ölümdür. 19.yy'ın şairlerinden Niğdeli Hikmet Bey bir gün evinden çıktığında,

mahallede bir evden bağırişlar duyar. Komşularından birinin 4-5 yaşlarındaki oğlu ölmüştür. Ölüm zaten acıdır ama hikâyesi daha da acıdır. Çocuk, çocukluğunu yapmış, yaramazlık etmiştir. Babası da ona bir tokat atmıştır. Ancak tokadın şiddetiyle küçük yere düşmüş ve başını yere vurmuştur. Düştüğü yerde de kalmıştır. Hikmet Bey, bu acı olayı dizelerine taşımış, Türk müziğinin büyük bestekârlarından Şevki Bey (1860-1891) bu dizeleri hüseyinî makamında bestelemiştir (4):

*Nedir bu hâletin ey meh-cemâlim
Nasıl kıydı sana ol kanlı zâlim
Tükendi akl ü endişem hayâlîm
Aman söyle peîşân oldu hâlîm*

Türk müziğinin deha bestekârı Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi, oğlu Salih'in ölümü üzerine aşağıdaki sözleri beyâtî makamında bestelemiştir (5):

*Bir gonca-femin yâresi vardır ciğerimde
Âteş dökülürse yeridir âr-ı serimde
Her lâhza hayâlî duruyor dîdelerimde
Takdire nedir çâre bu varmış kaderimde*

Türk müziğinin büyük bestekârlarından Hacı Arif Bey, kalp krizinden ölmeye evvel Niğdeli Hikmet Bey'in aşağıdaki sözlerini kendi tertip ettiği kürdilihicazkâr makamında besteler (6):

*Gurûb etti güneş dünya karardı
Gül-i bağ-ı emel soldu sarardı
Felek de böyle mâtemler arardı
Gül-i bağ-ı emel soldu sarardı*

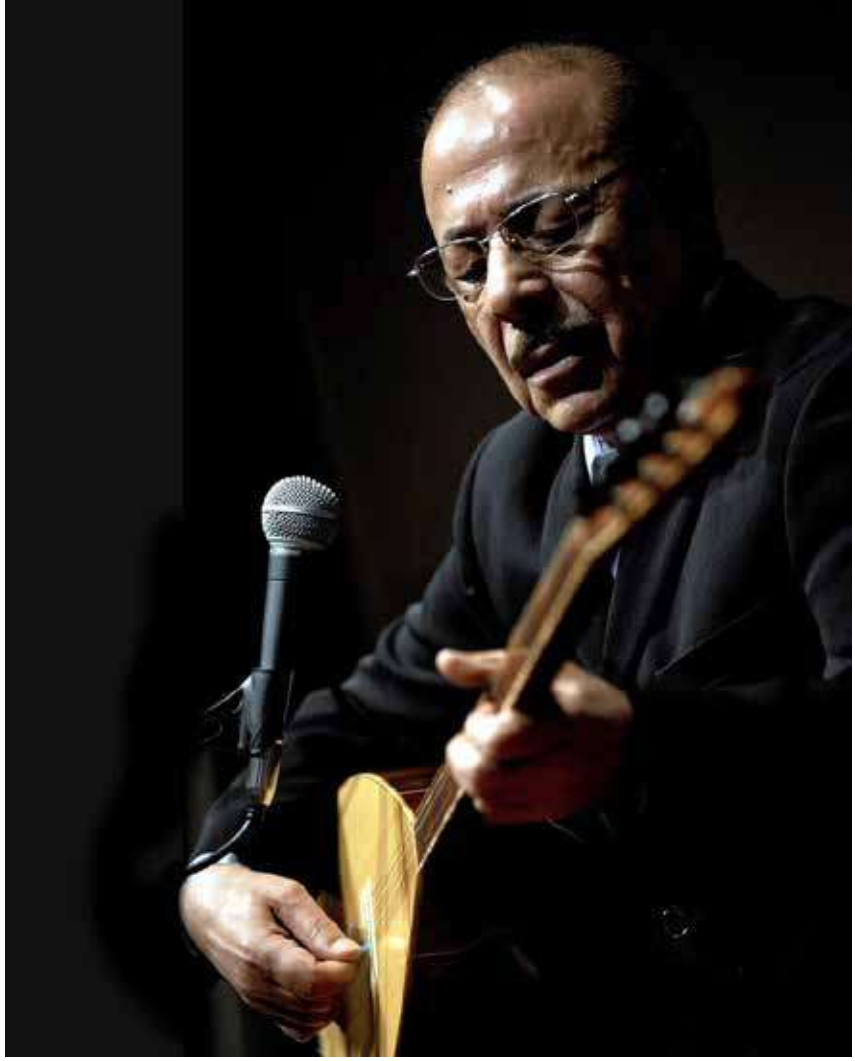
Karacaoğlan bir Urfa türküsünde ölümü bakın nasıl işliyor (7):

*Vara vara vardım ol kara taşta
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebepler ne gözden akan kanlı yaşta
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

*Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicelerin gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

*Karacaoğlan der ki kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

Bir Adana türküsünde Karacaoğlan söylemeye devam eder (8):

*Üryan geldim gene üryan giderim
Ölmemeye elde fermanım mı var
Azrail gelmiş de can talep eyler
Benim can vermeye dermanım mı var*

*Dirilirler dirilirler gelirler
Huzur-ı mahşerde divan dururlar
Harâmî var diye korku verirler
Benim ipek yüklü kervanım mı var*

*Er isen erliğin meydana getir
Kadir Mevlâ'm noksanımı sen yetir
Bana derler gam yükünü sen götür
Benim yük götürür dermanım mı var*

*Karac'oğlan der ki ismim överler
Ağu oldu bildiğimiz şekerler
Güzel sever diye isnad ederler
Benim Hak'tan özge sevdiğim mi var*

Ali Osman Feymani'den alınan bir Çukurova türküsünde ölümle hasbihal var (9):

*Ölüm yakamdan tutma git
Gençlik çağım geçende gel
Gurbet elde merhamet et
Var sılama göçende gel*

*Şu dünyanın hevasından
Geçmez gönül davasından
Yavrularım yuvasından
Ganatlanıp uçanda gel*

*Bahar gelme, yazda gelme
Kışda gelme, güzde gelme
Seksen, doksan yüzde gelme
Yüz onunu geçende gel*

*Feymani'nin ladesini
Takib eyle vadesini
Ölümsüzlük badesini
Var elinden içende gel*

Günümüz halk şairlerinden Sivaslı Kaya Özbek söyler bakalım ne der (10):

*Bir his var içimde yanıyor benim
Kara toprak beni arıyor derim
Taş toprak bir olmuş sarıyor görün
Gayrı veda etmek zamanı geldi*

Kars yöresinden bir türküde Pir Sultan Abdal görelim ne der (11):

*Gelmiş iken bu yerleri gezelim
Ölüm ile ayrılığın elinden*

Gonca gonca güllerini derelim
Ölüm ile ayrılığın elinden

Yaz gelince bir bozcacık meşeyim
Dalgam gelmiş bulanayım coşayım
Eylen kömür gözlüm helallaşalım
Ölüm ile ayrılığın elinden

Günahlı kardaşlar günahım tartar
Hasretli yüzünü yüzüme sürter
Yeter bu ayrılık ölümden beter
Ölüm ile ayrılığın elinden

Pir Sultan Abdal'ım eyliyor firak
İşte ben gidiyom yollarım irak
Durmadan ağlıyor şu yangın yürek
Ölüm ile ayrılığın elinden

Bir Havsa türküsünde Pir Sultan Abdal
devam eder (12):

Ne kaçarsın ölümden bulurlar seni
Zebaniler gibi soyarlar seni
Bir kuru tahtada yuğarlar seni

Hoşça yağun kardaşlar tenim naziktir
Su dökücü kardaşlar halim yazıktır

Azrail'i görünce belim büküldü
Yetmiş iki damarımdan kan çekildi
Saatine varmadan dilim tutuldu

Hoşça yağun kardaşlar tenim naziktir
Su dökücü kardaşlar halim yazıktır

Azrail geldi oturdu yanıma
Salvermedi döneyim bir bir yanıma
Pençesiyle vurdu tatlı canıma

Hoşça yağun kardaşlar tenim naziktir
Su dökücü kardaşlar halim yazıktır

Suyumu vursunlar kazan dolunca
Kefeni biçsinler boylu boyunca
Ayleşmeyin kardaşlar beni yağunca

Hoşça yağun kardaşlar tenim naziktir
Su dökücü kardaşlar halim yazıktır

Pir Sultan'ım dört kardeş kabrimi kazar
Azrail gelmiş deftere yazar
Anam deli olmuş saçını yolar
(Babam divane olmuş tabutu düzer)

Hoşça yağun kardaşlar tenim naziktir
Su dökücü kardaşlar halim yazıktır

Ölümlle ilgili Hz. Mevlâna şöyle söyler
(Farsçadan çeviren Feyzi Halıcı) (13):

Ne ziyan var şu ölümden, a gönül çekme aman

Niye cansız kalacaksın,olacaksın yine can

Hani gökten yere indin ya gönül önce-leri

Çıkacaksın yine yerden göğe, gelsin de zaman

Konuyu Yunus Emre'den bir ilahi ile bi-tirelim (14):

Nice bu dert ile yanam
Ecel ere bir gün ölem
Meğer ki sinimde bulam
Şöyle garip bencileyin

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyular
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Hey Emre'm Yunus biçâre
Bulunmaz derdine çâre
Var imdi gez şardan şara
Şöyle garip bencileyin

“Sağ”lıcakla kalın.

Kaynaklar

1) Yusuf Ziya Yörükân, Alevî-Bektâşî ve Tahtacı Nefesleri, Ötüken Yayınları, İstanbul-2011.

2) <https://www.antoloji.com/ala-gozlerine-kurban-ol-dugum-siiri/?siralama=p> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

3) <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=7267> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

4) <https://eksisozluk.com/nedir-bu-haletin-ey-meh-cemalim--1371908> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

5) <https://www.turksanatmuzigi.org/eserlerimiz/sarkilarimiz/b-sarki/bir-gonca-femin-yaresi-vardir-cigerimde/> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

6) [https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/gurub_etti_gunes_dunya_karardi\(1\).pdf](https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/gurub_etti_gunes_dunya_karardi(1).pdf) (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

7) <https://www.antoloji.com/bir-ayrılık-bir-yoksulluk-siiri/?siralama=p> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

8) <https://www.antoloji.com/uryan-geldim-yine-uryan-giderim-siiri/?siralama=p> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

9) http://www.turkuler.com/sozler/turku_olum_yakamdan_tutma_git.html (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

10) Kaya Özbek, Benim Dünyam, Sage Yayıncılık, Ankara-2018.

11) http://www.turkuler.com/sozler/turku_gelmis_iken_bu_yerleri_gezelim_olum_ile_ayrılık.html (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

12) <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=20144> (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

13) https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/ne_ziyan_var_su_olumden_a_gonul_cekme_aman.pdf (Erişim Tarihi: 30.01.2020)

14) https://www.siir.gen.tr/siir/y/yunus_emre/soyle-garip-bencileyin.htm (Erişim Tarihi: 30.01.2020)